

Ἡ μάχη δὲ βίαστειξε πολὺ. Ἡ Καλουμπενούου νικήθηκε, κ' ἔνα βυζί της, ἔκεινο ποὺ εἶτανε κατὰ τὴ νοτιά, ἔπεσε, καὶ στὸ πέσιμό του ἔκανε μεγάλο βρόντο, σὺν πολλὰ μαζὶ μπουμπουνιὰ. Ἐπεσε ὅμως δίχως νὰ κομματιαστῆ, καὶ μόνο λίγες μεγάλες πέτρες καὶ λίγο χῶμα κατακυλήσανε ἴσαμε τὰ ριζοβούνια.

Τὸ βυζί κύλησε κοντροβυλώντας κ' ἔφτυσε, δίχως νὰ σπάσῃ, ὡς τὴ βορινὴ μεριά τοῦ νησιοῦ Νουσιφάλι (Nossifaly = νησι χαρούμενο). Καὶ σταμίτησε κοντὰ σ' ἕνα νησάκι ποὺ τὸ λένε Ἄνκαρένα (Ankarena), καὶ γένηκε κι ἄρτὸ νησάκι. Ἐμεινε σὲ κείνο τὸ μέρος κάμποσα χρόνια. Ὑστερα, μιὰ μέρα φιλονείκησε μὲ τὸ γείτονά του, τὰ χρειάστη κ' ἔφυγε, καὶ πῆγε καὶ κρύφτηκε νοτιοδυτικὰ τοῦ Νουσιμπέ, κοντὰ στ' Ἀμπούγκι (Amboangy) καὶ τὸ Ἄνκαζουμπεράβινα (Ankazoberavina: any hazo--στὸ δέντρο, he-ravina=μεγάλα φύλλα) καὶ πῆρε τὸνομα Ἄνκιρούνι (Ankirony).

Τὴ μέρα ποὺ χωρίστηκε ἀπὸ τὸ νησάκι Ἄνκαρένα, ἔγινε καθὼς λένε φοβερὸς σίφουνας συντροφισμένος μὲ τρομερὸς ἀνεμικὸς καὶ μπόρες σὺν κατακλισμός. Στὴν κλίση τῆς μέρας (φούλια-ἄντρου), κατὰ τὴς 4 τὰ πόγεμα ἀπάνου-κάτου, τὸ εἶδανε νὰ περνᾷ ἀπὸ τὴ βορινὴ μεριά τοῦ Νουσιμπέ, κ' ἔτσι κοντὰ τῶφρε γῆρο.

Ἀπὸ τότες τὸ βουνὸ Καλουμπενούου δὲν ἔχει παρὰ ἕνα βυζί μόνο, κι ἀκόμα καὶ σήμερα τὸ ξεχωρίζεις τὸ μέρος ὅπου εἶτανε κολημένο τὸ ἄλλο ποὺ ἔφυγε. Εἶναι ἄρτὸ τὸ χόρτο, καὶ τὰ δέντρα ποὺ φυτρώνουνε πολὺ μικρότερα ἀπὸ κείνα ποὺ σκεπάζουνε τὴν ἄλλη βουνοπλαγιά.

Οἱ Μαλγάσηδες λένε πὼς τὸ νησάκι Ἄνκιρούγκι δὲν ἀκουμπάει στὸν πάτο τῆς θάλασσας, μὰ πλέε ὡς ἕνα βᾶθος, καὶ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ ζυγώσῃ, γιὰτ' εἶναι τὰ κροσιὰλια του κρεμαστά. Ἐκεὶ φωλιάζουνε ἀμέτρητοι «φρνή».(1)

Ἀποκάτω ἀπ' τὸ νησάκι λένε πὼς εἶναι κρυμμένο ἕνα πελώρις χταπόδι ποὺ τὸ λένε Οὐριταμπέ (Oritabe=χταπόδι μεγάλο) τὰ πλοκάμια του ἔχουνε τὸ λιγώτερο 20 μέτρα μᾶκρος καὶ εἶναι ἀρκετὰ ψιλὰ. Ἡ Οὐριταμπέ εἶναι ὁ φύλακας τοῦ νησιοῦ. Ἀμα περνᾷς ἀπὸ κεῖ μπροστὰ μὲ λάκα (μονόξυλο) ἢ μὲ μπουότρι, δὲν πρέπει νὰ κάμῃς καμιὰ φυσικὴ σου ἀνάγκη. Ἀλλιῶτακα ἢ Οὐριταμπέ ἀπλώνει τὰ πλοκάμια τῆς, ἀρπάξει τὴ λάκα ἢ τὸ μπου-

1) Fanily=νυχτερίδες πελώριες, σὰ νυφίτσες μεγάλες, μὲ χρῶμα καφαλό. Ζυγιάζουνε ὡς ἕνα, ἐνάμισυ χιλιόγραμμα-- τῶνε φροῦττα· οἱ Γάλλοι καὶ πολλοὶ Μαλγάσηδες τὶς τῶνε.

τρι καὶ τὰ βουλιάζει, τραβάει τοὺς ἀθρώπους στὸ νησάκι καὶ τοὺς ρουφάει τὸ αἷμα.

Τέλος τὸ νησάκι εἶναι τὸ λημέρι τῶν ἀέρηδω. Ἄμα οἱ Μαλγάσηδες ἀρμενίζουνε μὲ παννὶ καὶ τοὺς πιάση κάλμα μπονάτσα στὰ μέρη ἐκεῖνα, γυρίζουνε κατὰ τὸ Ἄνκιρούγκι καὶ σφυρίζουνε καὶ καλοῦνε τὴν ψυχὴ τοῦ Μπανζάνκα (Mpanka=βασλιάς) τοῦ νησιοῦ (2) νὰ τοὺς δώσῃ ἀγέρα. Ὁ Ἄγέρας τότε τρέχει καὶ σ' εὐκολήνει νὰ ξεκολοθηῆς τὸ ταξίδι.

Ἄνακαλάβα, Τριγγι-ῆς τοῦ 1910.

ΛΑΒΑΖΑΓΚΑΣ

2) Ὁ Μαλγάσης, ἄμα ταξιδεῖρ καὶ πέση σὲ μπονάτσα, ἀρχινάει μὲ σφυρίγματα καὶ φωνὲς νὰ καλῆ τοὺς πεθαμένους βασιλιάδες ποὺ εἶναι στὰ μέρη ἀπ' ἕπου θέλει νάρθῃ ἀνεμῶς.

ΑΠΟ ΤΑ "ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ,,

1

Πάμε, Καλή, νὰ πάρομε στρατὶ τὸ μονοπάτι,
Καὶ στὶς ἐριμὲς νὰ χτίσομε καλὴν δημοσερῶ,
Θὰ πλέξουμε ἀπὸ ἀγκιόροδα κορῶνα μελουδάτη,
Καὶ θὰ θερίσομε μαζὶ τὸν κρονοθησαυρῶ.

Στὶς λαγκαδιὰς θὰ τρέξουμε κι ἀπὲ τὸ βράδυ-βράδυ,
Ἀποσταμμένοι στὸ λευκὸ κατόφι τοῦ σπιτιοῦ
Τὰ χέρια μας θὰ δένουμε, καὶ τὸ περιπλοκάδι
Θὰ κλείνει τὰ δημοσίονια του στὸ γέρισμο τοῦ ἡλιοῦ.

Τὸ λύχο ἐσὺ θε νῆναβες, λευκή, μὲσ' στὰ λευκὰ σου,
Κ' ἀργατικὴ θὰ εἰτοιμάζεις τὸ δεῖπνο τὸ λιτό,
Θάπαιρνε φῶς τὸ κάθε τί στὸ γοργοπέρασμα σου,—
Γιὰ νὰ σὲ δῶ ἕνα μέτωπο θὰ σήκωνα σιακτιῶ.

Καὶ στὸ τραπέζι, γελαστὴ μὲσ' στάνθια καὶ τὰ φύλλα,
Θὰ μοῦδινες τὸ εὐλογητὸ καὶ τὸ ξανθὸ ψωμί,
Θὰ μοῦ περνοῦσε στὴν καρδιά χαρὰς ἀνατριχίλα,
Καὶ θὰ μοῦ σβήνανε μὲ μιὰς ὄλ' οἱ παλιοὶ καημοί...

2

Ὡ τοῦ σπιτιοῦ μου βρύση, πόσο θὺ σ' ἀγαπῶ!
Στεφάνι θὰ σοῦ πλέξω μὲ λιγερὰ κλωνιά,
Στὴ δημοσερὴ ὁμορφιά σου χλωρὴ Πρωτομαριά.
Ὡ τρομουδίστρα βρύση, στὴ μέρα καὶ στὸ φῶς,
Εἶσαι ἕνας δημοσερῶλαχος, μουσικὸς ρυθμός.
Καὶ στὴ θαμπὴ τὴ νύχτα τὴν ἀστροκεντητή,
Παίρνει φτερὰ ὁ ρυθμὸς σου κ' ἐσὺ παίρνεις ψυχὴ.
Παίρνεις ψυχὴ καὶ θεύλους μοῦ τραγουδεὶς σιγά,
Παραμυθένια βρύση, γιὰ χίλια ξωτικὰ.
Κ' ἔμαθες λόγια ἀγάτης ἀπὸ τὶς ξωτικὲς,
Ποῦ ἄθελα ἀνατριχιάζω, σὰ μοῦ τὰ ξαναλές.
Κ' ἔμαθες χίλιους πόνους καὶ χίλιους δυὸ καημούς,
Πικροθηνοῦσα βρύση, καὶ μοῖρεσαι γι' αὐτούς.
Ὡ μυριοχαιδεμένη βρυσούλα τοῦ σπιτιοῦ,

Ἔχεις τὴν κροισυτάλλενια δροσιά τοῦ τραγουδιοῦ.
Καὶ σὰ σιμά σου γέρονω, θὰ βλέπω τὴ σιά,
Ποῦ οἱ φυλλωσιές θὰ ρίχνουν στὴν ἄσπρη μου ποδιά.
Θὰ τραγουδεῖς μονάχη, σὺ βρούση ἁρμονική,
Τὴν ὥρα ποῦ σκοτάδι πέφτει θολὸ στὴ γῆ.
Τὸ κέντημα θ' ἀφίνω σιγά στὴν ἀγκαλιά,
Καὶ κάτι θὰ προσμένω καὶ κάτι θὰ γρικῶ...
Ἦ τοῦ σπιτιοῦ μου βρούση, πόσο θὰ σ' ἀγαπῶ!

3

Βρυσούλα, ἄς ἤξερα τί λές,
Γλυκεῖά βρυσούλα.
Τὸ μίλημά σου μιὰ ζωὴ
Καὶ μιὰ δροσοῦλα.

Βρυσούλα, ἄς ἤξερα τί λέει
Καὶ δὲ σιωπαίνει
Τὸ μίλημά σου τὸ γλυκὸ
Ποῦ μ' ἀνασταίνει.

Βρυσούλα, ποῦ εἶσαι τῆς νυχτιᾶς
Γοργὸ τραγοῦδι,
Ποτίζεις μὲν μέσ' στὴν καρδιά
Κάποιο λουλούδι.

Βρυσούλα γοργοτραγοῦδι
Κι ὄνειρεμένη,
Θὰ μοῦ δροσιάσεις τὴν καρδιά
Τὴ διψασμένη;

Γενεύη.

ΜΕΛΙΩ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

Ο ΑΒΕΡΩΦΕΙΟΣ

Ποτὲς δὲν κάρτισε ἡ θεατρικὴ μας παραγωγὴ τόσο ἄφτονα, ὅσο τοῦτο τὸ καλοκαίρι. Ἐξὸν ἀπὸ τὴν τάση ποῦ φανερώθηκε τὰ τελευταῖα χρόνια στὰ θεάτρα μας γιὰ τὰ πρωτότυπα ἔργα, βοήθησε πολὺ καὶ ὁ Ἀβερῶφειος ἀγώνας ποῦ προκήρυξε τ' «Ἔδεϊο Ἀθηνῶν» μὲ βραβεῖο δυὸ χιλιάδες δραχμὲς ἀπὸ κληροδοτημένα χρήματα τοῦ μακαρίτη Ἀβέρωφ.

Δὲν εἶναι πολλὰ χρόνια, μῆτε πέντε θαρροῦμε, ποῦ ἡ πρωτότυπη θεατρικὴ κίνηση στὰ καλοκαιριῶτικα θεάτρα τῆς Ἀθήνας ἔλειπε ὁλότελα. Ἡ «Νέα Σκηγιή» μὲ τὸ Χρηστομάνο τότες πάσκιζε νὰ παρουσιάσῃ ἔργα διαλεγμένα ἀπ' ὅλα τὰ εἶδη τῆς ξένης φιλολογίας. Κάπου κάπου πολὺ σπάνια ἀκοιγότανε καὶ κανένα ἔργο ρωμοῦ συγγραφέα καὶ σιγοσβιούσε πάλι ἀθόρυβα. Ὁ καιρὸς ὅμως τραβοῦσε, καὶ μαζὶ μὲ τὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας μας, πάντα ἀργῆ καὶ στραβοπατημένη, μὰ καὶ πάντα ἐξέλιξη πρὸς τὸν πολιτισμὸ, γινότανε φανερώτερη ἡ ἀνάγκη τῆς δημιουργίας δικῆς μας θεατρικῆς φιλολογίας.

Ὅσο καὶ ἄ φαίνεται τὸ θέατρο κάτι σὰν περιττὴ

πολυτέλεια μιᾶς κοινωνίας, ὅμως δὲ θὰ μπορέσῃ κανεὶς ν' ἀρνηθῆ πὼς σὲ κάθε σημερινὴ κοινωνικὴ κατάσταση, ἔστωντας συχισμένη καὶ ἀκαταστάλαχτη, τὸ θέατρο ξετυλίγεται σὰ μιὰν ἀνάγκη τῆς πρώτης γραμμῆς. Ἀκόμα οἱ μισοβάρβαροι καὶ ἀπολίτιστοι λαοὶ ἔχουν καὶ αὐτοὶ τὴ θεατρικὴ τους τέχνη καὶ φιλολογία, πρωτόγονη βέβαια καὶ βαριὰ ἁρμωσμένη, μὰ σὰν κάτι ξεχωριστό, ἀνθισμένο καὶ ὀλοεύωδο, ποῦ μαζὶ μὲ τὴν ποίηση, τὸ θρέφουν καὶ τὸ συντηροῦν σὰν τὸ ἀρχαῖο «ἄσβεστο πῦρ» μὲ τῆς καρδιάς τους τὸ αἷμα.

Σὲ μᾶς δὲν μπορούσε ὁ δρόμος νὰ τραβήξῃ ἀλιῶς. Ἡ θεατρικὴ τέχνη δὲν εἶχε καλλιεργηθεῖ ἴσου μὲ τοὺς τελευταίους καιροὺς ἐκεῖ ποῦ ἀληθινὰ σπέρνεται, ποτίζεται, ἀνθίζει καὶ καρτίζει, ἀπάνου δηλαδὴ στὴν ἴδια τὴ σκηνή. Ἀγωνιζότανε μονάχα νὰ δειχτῆ σὲ τυπωμένες φυλλάδες, ἀνάμεσα σὸ ρίγος τῆς καθαρεύουσας, σὸ βήχα τοῦ δασκαλικοῦ μέτρου, σὴ σκοτούρα τῆς ἀπεραντολογίας, σὴ μονοτονία τῆς ξερῆς ἔκφρασης, σὴν ἀλγυσιά τοῦ δραματικοῦ τόνου, σὴν ἀκαταδεξιά τάχατες τοῦ «χίδη», σὴ βουβαμάρα τοῦ μέσου κόσμου, σὸ ἔντυσσι κάθε κρυφῆς χάρις τῆς αἴσθησης, σὸ ζουγράφισμα κάθε κωμικοπαθιασμένης ὄψης, σὸ σβῆσιμο κάθε ζωερῆς ὀρμῆς, σὸ πνίξιμο κάθε ποῦ ἀπὸ τὴ νιότη ἀναβρούζει ἀδάμαστου, μακριὰ στεχομένη ἀπὸ τὴν πλέρια ζωὴ, μακριὰ ἀπὸ τὰ γύρα καὶ τὰ μέσα τῆς ψυχῆς, μακριὰ ἀπὸ τὸ αἰώνιο αἶσθημα τοῦ ἐγώ, μακριὰ ἀπὸ τὴ φλόγα τῆς φωτιᾶς, ἀπὸ τὴν ἀταραξία τῆς ἀψηλῆς γαλήνης, ἀπὸ τὴν ποίηση τοῦ χαμηλοῦ, τοῦ ταπεινοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ πρῶτ' ἀπ' ὅλα, μακριὰ ὡς καὶ ἀπ' αὐτὴν ἀκόμα τὴν πραγματικότητι σὸ θάνατο.

Ἦρθε ὅμως ἡ ὥρα τῆς θεατρικῆς μας τέχνης νὰ δοκιμασθῆ σύμφωνα μὲ τὸ προορισμὸ της. Ἦ ἀμόρφωτο θεατρικὸ μας κοινὸ, σχηματισμένο κοινὸ μ' ὅλη τὴ λειψάδα του, ζητοῦσε ψυχάρμητα τὴν αἴρα τῆς δικῆς μας σκηνακῆς τέχνης. Κ' ἔτσι συνέβηκε κάτι περίεργο τόσο, ὅσο καὶ ἄπλο. Στὶς μικρὲς ἐπιρχίες, στὰ χωριὰ φροντίζονε τὶς ἀρρώστιες πρῆχτικοὶ γιατροὶ κομπογιαννίτες, ποῦ κάνουνε τὸν παιθολόγο, τὸ χειροῦργο, τὸ δοντογιατρό, τὸ ματογιατρό, τὸ μᾶμμο κ.λ.π. Τὸ ἴδιο ἀκόμα κάνουν καὶ οἱ σπουδασμένοι γιατροὶ ἅμα τύχουνε σὲ στενὸ τόπο, ποῦ δὲ σηκώνει ἐιδικότητες. Αὐτὸ τὸ ἴδιο γίνηκε καὶ σὴ θεατρικὴ Τέχνη σὴν Ἑλλάδα. Μιᾶς καὶ ἔπρεπε νὰ ἔρθῃ, ποιοὶ τῆς εἶτανε γραφτὸ νὰ τὴν καλλιεργήσουν πρῶτοι πρῶτοι; Φυσικὰ οἱ ἐπαγγελματίες ἀθρόοι τῆς πέννας, οἱ δημοσιογράφοι, ἀφοῦ δὲν μπορούσε νὰ βρεθοῦνε οἱ εἰδικοί.

Κ' εἶδαμε ἔτσι τὴ δημοσιογραφία ν' ἀπλώνῃ τὰ